

MÜZİK ÖĞRETMENLERİNİN LİDERLİK STİLLERİ*

Jale DENİZ**

Nihan SEÇGEL***

ÖZET

Bu çalışma ile Mc Gregor'un X-Y teorisine uygun olarak müzik öğretmenlerinin liderlik stillerinin belirlenmesi ve bu liderlik stilleri ile okul türü, öğretim kademesi, alan bilgisi yeterliliği, müzik eğitimi ortamı ve müzik öğretmeni olmaktan duyulan memnuniyet gibi çeşitli değişkenler açısından farklılaşma durumlarının araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında görev yapan müzik öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, İstanbul ili Anadolu yakasındaki 6 farklı ilçede bulunan 81 ilk ve orta öğretim kurumundan, ulaşılabilenden elde edilen 97 (72'si kadın, 25'i erkek) müzik öğretmeni oluşturmuştur. Müzik öğretmenlerinin liderlik stillerini ölçmek için Deniz ve Hasançebioğlu (2002) tarafından geliştirilen Öğretmen Liderlik Stilleri Ölçeği (ÖLSÖ) kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, müzik öğretmenlerinin liderlik stillerinin yarı demokratik olduğu tespit edilmiştir. Özel okulda öğretmenlik yapanların daha demokratik oldukları gözlenmiştir. Müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri alan bilgilerinin yeterliliğine göre, yeterli araç gereç olup olmamasına göre, mesleklerini severek yapmalarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir.

Anahtar sözcükler: Liderlik, müzik öğretmeni, liderlik ölçeği, x-y kuramı.

LEADERSHIP STYLES OF MUSIC TEACHERS

SUMMARY

The study was carried out to identify the leadership styles of music teachers basing on Mc Gregor's X-Y Theory. Music teachers' leadership styles were also investigated in relation to the type of (private/government) and the level of school they work (primary/secondary), their field (music) efficacy, perceived musical environment of the school and the level of satisfaction of being a music teacher. The population of the

* Bu makale, "Müzik Öğretmenlerinin Liderlik Stilleri" başlıklı yüksek lisans tezinin bir kısmına dayanmaktadır.

** Yard.Doç.Dr., Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Bölümü Müzik Öğretmeliği Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi.

*** Bilim Uzmanı

study is the music teachers who work in İstanbul. The sample of the research is consisted of 97 primary and secondary school teachers (72 women, 25 men) from the six different districts of İstanbul. Teacher Leadership Styles Scale developed by Deniz and Hasançebioğlu (2002) was used to measure the leadership styles of music teachers. The major results of the study are as follows: (1) Music teachers are found to be semi democratic, (2) Private school music teachers are more democratic than the public school music teachers, (3) Significant differences are found between the leadership styles of music teachers regard to their level of field efficacy, job satisfaction, having sufficient materials for music education.

Key words: Leadership, music teacher, leadership scale, x-y theory

Liderlik, yönetim biliminin bir konusu ve iş yaşamıyla ilgili bir kavram olduğu kadar psikolojik, sosyolojik, politik, askeri, felsefi, tarihsel açılardan ele alınıp analiz edilebilen bir olgudur (Şişman, 2002, s.1). Liderlik herhangi bir durumda hedefe ulaşmak amacıyla, kişinin ya da grubun faaliyetlerini etkileme, yönlendirme, kontrol etme; aynı zamanda da grup üyelerini bir araya getirerek, grubun devamını sağlama sürecidir (Tevrüz, Artan, Bozkurt, 1999,s.189). Liderlik sorunu algılamayı, çözüm seçeneklerini üyelerine göstermeyi ve çözüme ilişkin uygulamalarda grubun gücünden yararlanmayı gerektirir. Durumlara uyabilme, sosyal çevreye duyarlılık, zekâ, ısrarlı, işbirlikçi, kararlı, düzenli, bilgili, ikna edici, güvenilir, etkileyici, enerjik, sebatkâr, kendine güvenen özellik ve becerilerdir (Sungur, 1997, s.96).

Liderlik çeşitli kuramlar aracılığıyla ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu kuramlar en genelde, özellikler kuramı, davranışsal kuram ve durumsallık kuramı olarak sınıflanabilir. Özellikler kuramı, liderlik özelliklerinin insanda doğuştan var olduğunu ve liderin ortaya çıkışının yer ve koşulların bir sonucu olduğunu vurgular. Bu kuram kapsamında bir kişinin lider olarak kabul edilebilmesi kişinin sahip olduğu özellikler dayalıdır.

Özellikler kuramının liderliği açıklamada yetersiz kalması, araştırmacıları liderlerin davranışlarını araştırmaya yöneltmiştir. Böylece de davranışsal kuramlar ortaya konmaya başlanmıştır (Çelik, 1999). Davranışsal kuramlar kapsamında “Ohio State Üniversitesi Liderlik Çalışmaları”, “Michigan Üniversitesi Liderlik Çalışmaları”, “Blake ve Mouton’un Yönetim Tarzı Matriksi Modeli” gibi çalışmalar kapsamında liderlik davranışları çeşitli boyutlarda tanımlanmıştır (Çelik, 1999; Koçel, 1999). Davranışsal liderlik kuramları içerisinde bir başka yaklaşım da “McGregor’un X ve Y Teorileri”dir. Bu kurama göre, liderlerin insan davranışları hakkındaki inançları X ve Y olarak adlandırılabilen zıt iki kutup içerisinde toplanabilir. Bu kuram kapsamında;

X kuramına göre,

1. Ortalama bir insan çalışmayı sevmez ve işten mümkün olduğu kadar kaçmaya çalışır.
2. Ortalama bir insan sorumluluk üstlenmek istemez, fazla istekli değildir ve güvenceyi her şeye tercih eder.
3. Bunlardan dolayı insanları çalıştırmak için onları zorlamalı, yakından kontrol etmeli ve amaçları gerçekleştirmeleri için cezalandırmalıdır.

Y kuramına göre,

1. Kişi için iş, oyun ve dinlenme kadar doğaldır.
2. Kişi doğuştan tembel değildir, onu bu hale getiren tecrübeleridir.
3. Kişi belirlediği amaç doğrultusunda kendi kendini kontrol ederek çalışır.
4. Her insanın potansiyeli vardır. Uygu şartlar altında kişi bunları geliştirir ve daha fazla sorumluluk yüklenmeyi öğrenir.
5. Dolayısıyla liderin yapması gereken uygu bir ortam oluşturarak, insanın kendini geliştirmesini sağlamaktır.

McGregor'un X ve Y Kuramı'na göre X Kuramındaki liderlerin baskıcı ve yönlendirici, Y Kuramındaki liderlerin ise demokratik ve katılımcı liderler oldukları anlaşılmaktadır.

Durumsallık Kuramları da çağdaş liderlik kuramları arasında yer almaktadır. Bu kuramlarda farklı durumlarda etkili olabilecek liderlik davranışlarının önceden kestirilmesinin mümkün olmadığı savunulmaktadır. Bu kuramlar kapsamında da "Fred Fiedler'in Etkin Liderlik Modeli", "Yol Amaç Kuramı", "Hersey ve Blanchard'ın Durumsallık Kuramı" ve "Vroom ve Yetton'un Yaklaşımları"ndan söz etmek mümkündür.

Görüldüğü gibi farklı liderlik kuramları liderlik kavramını çeşitli farklı yaklaşımlarla incelemeye ve anlamaya çalışmışlardır. Konuya özelde okul ve/veya sınıf açısından bakıldığında da liderlik kavramının gerek okulun gerekse sınıfın hedeflere ulaşmasının sağlanması kapsamında önem taşıdığı görülür. Bu kapsamda öğretim liderliğinin, kültürel liderlik gibi çeşitli liderli türlerinden söz etmek mümkündür. Sınıftaki bir öğretmen ele alındığında, her öğretmenin sınıfında uyguladığı değişik liderlik stillerinin olduğu görülür. Öğretmenlerin bu liderli stilleri arasında "otokratik", "demokratik" ve "adam sendeci" stilleri saymak mümkündür. Bu liderlik stillerini

uygulayan öğretmenin, bu stillerin verdiği yararlar ve sınırlılıklar doğrultusunda sınıfını belirlenen hedefler doğrultusunda yönlendirmesi mümkün olacaktır.

Alanı ne olursa olsun öğretmen, öğretim öğrenme ortamının etkili ve verimli bir biçimde oluşturulup sürdürülebilmesinde en önemli değişkenlerin başında gelir. Bununla birlikte müzik öğretmeni, bir yetenek dersi olarak da kabul edilen dersinde, farklı yeteneklerde, farklı seviyelerde olan öğrenciler ve bu süreci etkileme olasılığı olan araç gereç vb tüm zorluklar karşısında, liderlik özelliklerini uygun davranışlarla ortaya koymak zorundadır. Müzik öğretmenin liderlik gerektiren davranışları sadece sınıfla sınırlı değildir. Müzik öğretmeni bir okuldaki kültürel ve sanatsal etkinliklerden, belirli gün ve haftalardan sorumlu olan kişidir. Bu gün ve haftalarda müzik öğretmeni okulda müziğe yeteneği olan öğrencileri etkinliklerde görevlendirmek üzere seçer. Okul korosu ve okul orkestrası kurarak günün anlam ve önemini belirten bir program hazırlayarak görevini icra etmiş olur. Tüm bu süreçlerde müzik öğretmenin liderlik stilleri hedefe ulaşılmasında devreye girer.

Anlaşıldığı gibi müzik öğretmenlerinin bir okuldaki ve sınıftaki rolleri diğer alan öğretmenlerine göre farklılıklar taşımaktadır. Öğretmenlerin liderlik rolleri ile ilgili çeşitli çalışmalar olmakla birlikte alan özeli dikkate alınarak yapılmış çalışmalar bulunmamaktadır. Bu araştırma ile müzik öğretmenlerinin liderlik stillerinin ve bununla ilişkili olabilecek okul türü, öğretim kademesi, alan bilgisi yeterliliği, müzik eğitimi ortamı ve müzik öğretmeni olmaktan duyulan memnuniyet gibi çeşitli değişkenler açısından farklılaşma durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmada müzik öğretmenlerinin sahip oldukları liderlik stillerini ve liderlik stillerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını varolduğu şekliyle ortaya koymak için genel tarama modeli kullanılmıştır.

Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında görev yapan müzik öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, İstanbul ili Anadolu yakasındaki 6 farklı ilçede bulunan 81 ilköğretim kurumundan, ulaşılabilenden elde edilen 97 (72'si kadın, 25'i erkek) müzik öğretmeni oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Müzik öğretmenlerinin liderlik stillerini ölçmek için Deniz ve Hasançebioğlu (2002) tarafından geliştirilen Öğretmen Liderlik Stilleri Ölçeği (ÖLSÖ) kullanılmıştır. Öğretmen Liderlik Stilleri Ölçeği 5'li derecelmeli Likert türü bir ölçektir. Ölçekte 17 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alan maddelere katılım "hiç katılmıyorum-tamamen

katılıyorum” kutupları arasında yer alan dereceleme ölçeği üzerinden yapılmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan Y teorisine uygun olarak demokratik/katılımcı liderlik stiline, düşük puan ise X teorisine uygun olarak otokratik/baskıcı liderlik stiline sahip olduğunu göstermektedir.

Verilerin Çözümlemesi

Toplanan verileri çözümlmek amacıyla, yüzde ve frekans hesaplamaları, bağımsız grup t testi, tek yönlü varyans analizi, LSD analizi gibi istatistiksel tekniklerden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Müzik öğretmenlerinin liderlik stillerinin ne türde olduğunu belirlemek amacıyla öğretmenlerin ÖLSÖ puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamalara göre müzik öğretmenlerinin (n:97) ÖLSÖ’den aldıkları puanların aritmetik ortalaması 65,32 standart sapması ise 7,65’dir.

Müzik öğretmenlerinin liderlik stillerinin okul türüne göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız grup t testi uygulanmış ve analiz sonucu elde edilen veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Müzik öğretmenlerinin okul türüne göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puan ortalamalarına uygulanan t testi

Okul Türü	n	x	ss	sd	t	p
Özel Okul	21	68,90	5,43	95	2,482	p<0.01
Devlet Okulu	76	64,34	7,91			

Tablo 1’den anlaşıldığı gibi müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarına uygulanan bağımsız grup t testi bulgusu istatistiksel açıdan 0.01 seviyesinde anlamlı bir farklılık ortaya koymaktadır. Bu bulguya dayanılarak özel okulda çalışan müzik öğretmenlerinin devlet okullarında çalışanlara göre daha demokratik tutumlu bir öğretmen stiline sahip oldukları söylenebilir.

Müzik öğretmenlerinin liderlik stillerinin görev yapmakta oldukları öğretim kademesine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız grup t testi uygulanmış ve analiz sonucu elde edilen veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Müzik öğretmenlerinin görev yapmakta oldukları öğretim kademesine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puan ortalamalarına uygulanan t testi

Öğretim Kademesi	n	x	ss	sd	t	p
İlköğretim	62	65,41	7,76	92	0,379	-
Ortaöğretim	32	64,78	7,66			

Tablo 2’den anlaşıldığı gibi, müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarına uygulanan bağımsız grup t testi bulgusu istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ortaya koymamıştır. Elde edilen bu bulguya dayanılarak müzik öğretmenlerinin liderlik stillerinin görev yapmakta oldukları öğretim kademesine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

Müzik öğretmenlerinin liderlik stillerinin alan bilgilerinin yeterliliğine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik analizler, alan yeterliliği kapsamındaki 4 farklı önerme dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

İlk olarak, müzik öğretmenlerinin, “müzik dersinde yardımcı bir enstrüman kullanabiliyorum” önermesine katılma derecelerine verdikleri cevaplara göre liderlik stillerinin farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Müzik öğretmenlerinin “müzik dersinde yardımcı bir enstrüman kullanabiliyorum” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin veriler ve bu puanlara uygulanan varyans analizi

Katılma Derecesi	n	x	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F
Az katılıyorum	9	58,44	10,10	Gruplar arası	1045,004	3	348,335	7,072*
Katılıyorum	29	62,93	6,14					
Çok Katılıyorum	16	64,87	5,65	Gruplar içi	4580,439	93	49,252	
Tamamen Katılıyorum	43	68,55	7,28					
TOPLAM	97	65,32	7,65	Toplam	5625,443	96		

*p<0.01

Tablo 3’de, müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri ölçeği puanlarının “müzik dersinde yardımcı bir enstrüman kullanabiliyorum” önermesine katılım derecelerine göre anlamlı bir şekilde (p<0.01) farklılaştığı belirlenmiştir. Bundan dolayı, ortaya çıkan bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak amacıyla LSD testi uygulanmış ve elde edilen veriler Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Müzik öğretmenlerinin “müzik dersinde yardımcı bir enstrüman kullanabiliyorum” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin aritmetik ortalamalar ve bu puanlara uygulanan LSD analizi

	Az katılıyorum	Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Az katılıyorum	x=58,44	-	P<0,05	P<0,01
Katılıyorum		x=62,93	-	P<0,01
Çok Katılıyorum			x=64,87	-
Tamamen Katılıyorum				x=68,55

Tablo 4’de görüldüğü gibi müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri açısından, “Müzik dersinde yardımcı bir enstrüman kullanabiliyorum” önermesindeki cevaplar dikkate alındığında, az katılanlarla çok katılanlar arasında 0.05, az katılanlarla tamamen katılanlar arasında 0.01, katılanlarla tamamen katılanlar arasında 0.01 seviyesinde anlamlı farklılıklar görülmektedir. Buna göre, önermeye katılma derecesi arttıkça anlamlı farklılıklar gösteren aritmetik ortalamaların da arttığı ve dolayısıyla müzik öğretmenlerinin önermeye katılma derecelerinin artmasıyla daha demokratik tutumlu bir liderlik stiline sahip oldukları görülmektedir. Böylece müzik dersinde yardımcı bir enstrüman kullanabilen müzik öğretmenlerinin daha demokratik tutumlu bir öğretmen modeli ortaya koyduğu söylenebilir.

Müzik öğretmenlerinin alan bilgilerinin yeterliliği kapsamında ikinci olarak, “kuramsal müzik bilgilerimin yeterli olduğunu düşünüyorum” önermesine katılma derecelerine verdikleri cevaplara göre liderlik stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Müzik öğretmenlerinin “kuramsal müzik bilgilerimin yeterli olduğunu düşünüyorum” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin veriler ve bu puanlara uygulanan varyans analizi

Katılma Derecesi	n	x	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F
Az katılıyorum	4	67,25	4,27	Gruplar arası	870,503	3	209,168	5,675*
Katılıyorum	23	60,47	7,42					
Çok Katılıyorum	23	64,65	6,23	Gruplar içi	4754,941	93	51,128	
Tamamen Katılıyorum	47	67,87	7,56					
TOPLAM	97	65,32	7,65	Toplam	5625,443	96		

*p<0.01

Tablo 5’de, müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri ölçeği puanlarının “kuramsal müzik bilgilerimin yeterli olduğunu düşünüyorum” önermesine katılım derecelerine göre anlamlı bir şekilde (p<0.01) farklılaştığı belirlenmiştir. Bundan dolayı, ortaya çıkan bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak amacıyla LSD testi uygulanmış ve elde edilen veriler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Müzik öğretmenlerinin “kuramsal müzik bilgilerimin yeterli olduğunu düşünüyorum” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin aritmetik ortalamalar ve bu puanlara uygulanan LSD analizi

	Az katılıyorum	Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Az katılıyorum	x=67,25	-	-	-
Katılıyorum		x=60,47	-	P<0,01
Çok Katılıyorum			x=64,65	-
Tamamen Katılıyorum				x=67,87

Tablo 6’da görüldüğü gibi, öğretmen liderlik stilleri açısından, “Kuramsal müzik bilgilerimin yeterli olduğunu düşünüyorum” önermesindeki cevaplar dikkate alındığında, katılanlarla tamamen katılanlar arasında $p<0.01$ seviyesinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Buna göre, tamamen katılanlar daha demokratik liderlik stillerine sahiptir. Dolayısıyla müzik bilgilerinin yeterli olduğunu düşünen müzik öğretmenlerinin daha demokratik tutumlu bir öğretmen modeli ortaya koydukları söylenebilir.

Müzik öğretmenlerinin alan bilgilerinin yeterliliği kapsamında üçüncü olarak, “sınıf içerisinde sesimi doğru ve etkili olarak kullanabiliyorum” önermesine katılma derecelerine verdikleri cevaplara göre liderlik stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Müzik öğretmenlerinin “sınıf içerisinde sesimi doğru ve etkili olarak kullanabiliyorum” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin veriler ve bu puanlara uygulanan varyans analizi

Katılma Derecesi	n	x	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F
Az katılıyorum	3	61,33	10,26	Gruplar arası	609,076	3	203,025	3,764*
Katılıyorum	18	60,44	7,27					
Çok Katılıyorum	30	66,70	6,74	Gruplar içi	5016,368	93	53,939	
Tamamen Katılıyorum	46	66,60	7,58					
TOPLAM	97	65,32	7,65	Toplam	5625,443	96		

* $p<0.01$

Tablo 7’de, müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri ölçeği puanlarının “sınıf içerisinde sesimi doğru ve etkili olarak kullanabiliyorum” önermesine katılım derecelerine göre anlamlı bir şekilde ($p<0.01$) farklılaştığı belirlenmiştir. Bundan dolayı, ortaya çıkan bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak amacıyla LSD testi uygulanmış ve elde edilen veriler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Müzik öğretmenlerinin “sınıf içerisinde sesimi doğru ve etkili olarak kullanabiliyorum” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin aritmetik ortalamalar ve bu puanlara uygulanan LSD analizi

	Az katılıyorum	Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Az katılıyorum	x=61,33	-	-	-
Katılıyorum		x=60,44	P<0,01	P<0,01
Çok Katılıyorum			x=66,70	-
Tamamen Katılıyorum				x=66,60

Tablo 8’de görüldüğü gibi, öğretmen liderlik stilleri açısından, “Sınıf içerisinde sesimi doğru ve etkili kullanabiliyorum” önermesindeki cevaplar dikkate alındığında, katılanlarla çok katılanlar ve tamamen katılanlar arasında $p<0.01$ seviyesinde anlamlı farklılıklar görülmektedir. Buna göre, çok katılanlar ve tamamen katılanlar daha demokratik liderlik stiline sahiptir. Dolayısıyla, sınıf içinde sesini doğru ve etkili kullanabildiğini düşünen müzik öğretmenleri daha demokratik tutumlu bir öğretmen modeli ortaya koydukları söylenebilir.

Müzik öğretmenlerinin alan bilgilerinin yeterliliği kapsamında dördüncü olarak, “müzik dersinde sınıfı yönetmekte zorlanıyorum” önermesine katılma derecelerine verdikleri cevaplara göre liderlik stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Müzik öğretmenlerinin “müzik dersinde sınıfı yönetmekte zorlanıyorum” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin veriler ve bu puanlara uygulanan varyans analizi

Katılma Derecesi	n	x	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F
Hiç Katılmıyorum	47	65,31	6,73	Gruplar arası	194,997	4	48,749	0,826
Az katılıyorum	30	65,50	7,61					
Katılıyorum	10	65,90	8,30					
Çok Katılıyorum	6	60,83	7,98	Gruplar içi	5430,446	92	59,027	
Tamamen Katılıyorum	4	69,50	15,54					
TOPLAM	97	65,32	7,65	Toplam	5625,443	96		

Tablo 9’da görüldüğü gibi, müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri ölçeği puanlarının “müzik dersinde sınıfı yönetmekte zorlanıyorum” önermesine katılım derecelerine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Müzik öğretmenlerinin liderlik stillerinin görev yapmakta oldukları müzik eğitimi ortamına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik analizler, müzik eğitim ortamına yönelik 3 farklı önerme dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Bu kapsamda ilk olarak, müzik öğretmenlerinin, “okulumuzun müzik derslerinin yapıldığı sınıfların fiziksel yapısı ders yapmaya uygundur” önermesine katılma derecelerine verdikleri cevaplara göre liderlik stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Müzik öğretmenlerinin “okulumuzun müzik derslerinin yapıldığı sınıfların fiziksel yapısı ders yapmaya uygundur” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin veriler ve bu puanlara uygulanan varyans analizi

Katılma Derecesi	n	x	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F
Hiç Katılmıyorum	37	63,56	9,12	Gruplar arası	398,514	4	99,629	
Az katılıyorum	11	63,27	6,40					
Katılıyorum	11	64,90	6,42	Gruplar içi	5226,929	92	56,518	
Çok Katılıyorum	10	66,90	7,43					1,754
Tamamen Katılıyorum	28	68,07	5,79					
TOPLAM	97	65,32	7,65	Toplam	5625,443	96		

Tablo 10’da görüldüğü gibi, müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri ölçeği puanlarının “okulumuzun müzik derslerinin yapıldığı sınıfların fiziksel yapısı ders yapmaya uygundur” önermesine katılım derecelerine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Müzik öğretmenlerinin görev yapmakta oldukları müzik eğitimi ortamı kapsamında ikinci olarak, “okulumuzda müzik derslerinde kullanılmak üzere yeterli araç gereç vardır” önermesine katılma derecelerine verdikleri cevaplara göre liderlik stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Müzik öğretmenlerinin “okulumuzda müzik derslerinde kullanılmak üzere yeterli araç gereç vardır” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin veriler ve bu puanlara uygulanan varyans analizi

Katılma Derecesi	n	x	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F
Hiç Katılmıyorum	34	61,97	8,08	Gruplar arası	955,906	4	238,977	4,708*
Az katılıyorum	23	64,73	7,46					
Katılıyorum	10	65,30	4,76	Gruplar içi	4669,537	92	50,756	
Çok Katılıyorum	9	68,44	6,59					
Tamamen Katılıyorum	21	70,09	70,09					
TOPLAM	97	65,32	65,32	Toplam	5625,443	96		

*p<0.01

Tablo 11’de, müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri ölçeği puanlarının “okulumuzda müzik derslerinde kullanılmak üzere yeterli araç gereç vardır” önermesine katılım derecelerine göre anlamlı bir şekilde ($p<0.01$) farklılaştığı belirlenmiştir. Bundan dolayı, ortaya çıkan bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak amacıyla LSD testi uygulanmış ve elde edilen veriler Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Müzik öğretmenlerinin “okulumuzda müzik derslerinde kullanılmak üzere yeterli araç gereç vardır” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin aritmetik ortalamalar ve bu puanlara uygulanan LSD analizi

	Hiç katılmıyorum	Az katılmıyorum	Katılmıyorum	Çok katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
Hiç katılmıyorum	x=61,97	-	-	P<001	P<001
Az katılmıyorum		x=64,73	-	-	P<001
Katılmıyorum			x=65,30	-	-
Çok katılmıyorum				x=68,44	-
Tamamen katılmıyorum					x=70,09

Tablo 12’de görüldüğü gibi müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri açısından, “Okulumuzda müzik derslerinde kullanılmak üzere yeterli araç gereç vardır” önermesindeki cevaplar dikkate alındığında, hiç katılmayanlarla çok katılanlar arasında 0.01, hiç katılmayanlarla tamamen katılanlar arasında $p<0.01$, az katılanlarla tamamen katılanlar arasında $p<0.01$ seviyesinde anlamlı farklılıklar görülmektedir. Buna göre, önermeye katılma derecesi arttıkça anlamlı farklılıklar gösteren aritmetik ortalamaların da arttığı ve dolayısıyla müzik öğretmenlerinin önermeye katılma derecelerinin artmasıyla daha demokratik tutumlu bir liderlik stiline sahip oldukları görülmektedir. Böylece okullarında müzik derslerinde kullanılacak yeterli araç gerece sahip müzik öğretmenlerinin daha demokratik tutumlu bir öğretmen modeli ortaya koyduğu söylenebilir.

Müzik öğretmenlerinin görev yapmakta oldukları müzik eğitimi ortamı kapsamında üçüncü olarak, “öğrencilerin müzik dersine yönelik ilgileri yüksektir” önermesine katılma derecelerine verdikleri cevaplara göre liderlik stillerinin farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Müzik öğretmenlerinin “öğrencilerin müzik dersine yönelik ilgileri yüksektir” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin veriler ve bu puanlara uygulanan varyans analizi

Katılma Derecesi	n	x	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F
Hiç Katılmıyorum	3	61,33	9,29	Gruplar arası	1627,545	4	406,886	9,363*
Az katılıyorum	23	59,52	6,77					
Katılıyorum	36	64,75	6,82	Gruplar içi	3997,898	92	43,455	
Çok Katılıyorum	24	70,08	5,94					
Tamamen Katılıyorum	11	70,09	6,10					
TOPLAM	97	65,32	7,65	Toplam	5625,443	96		

*p<0.01

Tablo 13’de, müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri ölçeği puanlarının “öğrencilerin müzik dersine yönelik ilgileri yüksektir” önermesine katılım derecelerine göre anlamlı bir şekilde (p<0.01) farklılaştığı belirlenmiştir. Bundan dolayı, ortaya çıkan bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak amacıyla LSD testi uygulanmış ve elde edilen veriler Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Müzik öğretmenlerinin “öğrencilerin müzik dersine yönelik ilgileri yüksektir” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin aritmetik ortalamalar ve bu puanlara uygulanan LSD analizi

	Hiç katılmıyorum	Az katılıyorum	Katılıyorum	Çok katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Hiç katılmıyorum	x=61,33	-	-	P<005	P<005
Az katılıyorum		x=59,52	P<001	P<001	P<001
Katılıyorum			x=64,75	P<001	P<001
Çok katılıyorum				x=70,08	-
Tamamen katılıyorum					x=70,09

Tablo 14’de görüldüğü gibi, öğretmen liderlik stilleri açısından, “Öğrencilerin müzik dersine yönelik ilgileri yüksektir” önermesindeki cevaplar dikkate alındığında, hiç katılmayanlarla çok katılanlar arasında $p<0.05$, hiç katılmayanlarla tamamen katılanlar arasında $p<0.05$, az katılanlarla katılanlar arasında $p<0.01$, az katılanlarla çok katılanlar arasında $p<0.01$ az katılanlarla tamamen katılanlar arasında $p<0.01$, katılanlarla çok katılanlar arasında $p<0.01$, katılanlarla tamamen katılanlar arasında $p<0.01$ seviyesinde anlamlı farklılıklar görülmektedir. Buna göre, önermeye katılma derecesi arttıkça anlamlı farklılıklar gösteren aritmetik ortalamaların da arttığı ve dolayısıyla müzik öğretmenlerinin önermeye katılma derecelerinin artmasıyla daha demokratik tutumlu bir liderlik stiline sahip oldukları görülmektedir. Dolayısıyla öğrencilerinin müzik dersine yönelik ilgilerinin yüksek olduğunu düşünen müzik öğretmenlerinin daha demokratik tutumlu bir öğretmen modeli ortaya koyduğu söylenebilir.

Müzik öğretmenlerinin liderlik stillerinin müzik öğretmeni olmaktan duyulan memnuniyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik; müzik öğretmenlerinin, “mesleğimi severek yapıyorum” önermesine katılma derecelerine verdikleri cevaplara göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15. Müzik öğretmenlerinin “mesleğimi severek yapıyorum” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin veriler ve bu puanlara uygulanan varyans analizi

Katılma Derecesi	n	x	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F
Az katılıyorum	6	59,16	8,37	Gruplar arası	1113,073	3	371,024	7,647*
Katılıyorum	18	61,33	6,21					
Çok Katılıyorum	24	63,33	8,35	Gruplar içi	4512,371	93	48,520	
Tamamen Katılıyorum	49	68,53	6,28					
TOPLAM	97	65,32	7,65	Toplam	5625,443	96		

* $p<0.01$

Tablo 15’den anlaşıldığı gibi, müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri müzik öğretmeni olmaktan duydukları memnuniyete göre “mesleğimi severek yapıyorum”

önermesinde istatistiksel olarak $p<0.01$ seviyesinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna göre; müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri müzik öğretmeni olmaktan duyulan memnuniyete göre farklılaştığı söylenebilir.

Tablo 15’de, müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri ölçeği puanlarının “mesleğimi severek yapıyorum” önermesine katılım derecelerine göre anlamlı bir şekilde ($p<0.01$) farklılaştığı belirlenmiştir. Bundan dolayı, ortaya çıkan bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak amacıyla LSD testi uygulanmış ve elde edilen veriler Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Müzik öğretmenlerinin “mesleğimi severek yapıyorum” önermesine katılım derecelerine göre öğretmen liderlik stilleri ölçeği puanlarına ilişkin aritmetik ortalamalar ve bu puanlara uygulanan LSD analizi

	Az katılıyorum	Katılıyorum	Çok katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Az katılıyorum	$x=59,16$	-	-	$P<0.01$
Katılıyorum		$x=61,33$	-	$P<0.01$
Çok Katılıyorum			$x=63,33$	$P<0.01$
Tamamen Katılıyorum				$x=68,53$

Tablo 16’da görüldüğü gibi, öğretmen liderlik stilleri açısından, “Mesleğimi severek yapıyorum” önermesindeki cevaplar dikkate alındığında, az katılanlarla tamamen katılanlar arasında $p<0.01$, katılanlarla tamamen katılanlar arasında $p<0.01$, çok katılanlarla tamamen katılanlar arasında $p<0.01$ seviyesinde anlamlı farklılıklar görülmektedir. Buna göre, önermeye katılma derecesi arttıkça anlamlı farklılıklar gösteren aritmetik ortalamaların da arttığı ve dolayısıyla müzik öğretmenlerinin önermeye katılma derecelerinin artmasıyla daha demokratik tutumlu bir liderlik stiline sahip oldukları görülmektedir. Böylece mesleğini severek yapan müzik öğretmenlerinin daha demokratik tutumlu bir öğretmen modeli ortaya koyduğu söylenebilir.

TARTIŞMA

Müzik öğretmenlerinin liderlik stillerinin belirlenmesi amacıyla yapılan hesaplamalar sonucunda araştırma örneklemindeki öğretmen grubunun yarı demokratik olduğu tespit edilmiştir.

Müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri görev yaptıkları okul türüne göre anlamlı bir farklılık ortaya koymaktadır. Buna göre özel okulda öğretmenlik yapanların devlet okullarında öğretmenlik yapanlara oranla daha demokratik tutum içinde oldukları görülmüştür. Özel okul öğretmenlerinin devlet okulu öğretmenlerine göre daha olumlu şartlar içinde olmaları, daha iyi maddi ve manevi desteğe sahip olmaları bu sonucu doğurmuş olduğu düşünülebilir.

Müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri öğretmenlerin ders verdikleri öğretim kademesine göre anlamlı bir farklılık ortaya koymamaktadır. Buna göre müzik öğretmenlerinin liderlik stillerinin, görev yaptıkları öğretim kademesine göre farklı stiller göstermediği söylenebilir.

Müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri alan bilgilerinin yeterliliğine göre anlamlı farklılıklar ortaya koymaktadır. Derse yardımcı bir enstrüman kullanabilen, kuramsal bilgilerinin yeterli olduğunu düşünen, derste sesini doğru ve etkili kullanabilen müzik öğretmenleri anlamlı bir farklılıkla daha demokratik tutumlu bir öğretmen modeli ortaya koymaktadır. Bir müzik öğretmenin dersini verimli bir şekilde geçirebilmesi edinmiş oluğu donanımın derecesine bağlı olarak artmakta ve bunun sonucunda başarıyla birlikte daha demokratik tutumlu bir öğretmen modelinin geldiği düşünölebilir.

Müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri yeterli araç gereç olup olamamasına göre anlamlı bir farklılık ortaya koymaktadır. Müzik öğretmenlerinin müzik derslerinde kullanılmak üzere ellerinde yeterli araç gereç olması da onların verimini ve doyumlarını artıracığından demokratik tutumlarının artmasına sebep olduğu düşünölebilir.

Müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri öğrencilerin müzik dersine yönelik ilgilerinin yüksek olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık ortaya koymaktadır. Müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri öğrencilerin ilgisinin yüksek olmasına göre daha demokratiktir. Öğrencilerin derse ilgilerinin yüksek olmasının sebebi öğretmenin başarısıdır. Öğrenciler kendilerini dinleyen, onlara söz hakkı veren, kendilerini motive eden, kendileriyle iletişim kuran öğretmenlerin derslerine daha çok ilgi duymaları öğretmenin demokratik tutumuyla yakından ilgili olduğu görölmektedir.

Mesleklerini severek yapan müzik öğretmenleri anlamlı bir farklılıkla daha demokratik tutumlu bir öğretmen modeli ortaya koymaktadır. Mesleğini severek yapma daha verimli olmayı, faaliyetlerinde daha çok haz almayı beraberinde getirmekte ve bu da kendini gerçekleştirme sağlayarak demokratik tutumların sergilenmesine sebep olduğu düşünölebilir.

KAYNAKLAR

- Çelik, V. (2000). Eğitimsel Liderlik, Pegam A Yayınevi, 2.Baskı, Ankara.
- Deniz, L. ve Hasaeıbioğlu, T. (2003). Öğretmen liderlik stillerini belirlemeye yönelik bir ölçek çalışması, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı:17, s.55-62.
- Koçel, T. (1999). İşletme Yöneticilięi, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 7.Baskı, İstanbul.
- Seçgel, N. (2005). Müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Sungur, N. (1997). Yaratıcı Düşünce, Evrim Yayınevi, 2.Baskı, İstanbul.
- Şişman, M. (2002). Öğretim Liderliği, Pegem A Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.
- Tevrüz, S., Artan İ. ve Bozkurt T. (1999). Davranışlarımızdan Seçmeler, Beta Basım Dağıtım, İstanbul.